

Colecția *Viața în Hristos*

Pagini de Filocalie

13

Sfântul Grigorie Palama

OMILII

III

Traducere din limba greacă veche de
Pr. Roger Coresciuc

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrin

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

Listă de abrevieri	9

Omilia a XLV-a

La Evanghelia celei de-a doua duminici a lui Luca,
care zice: „Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și
voi asemenea...”; întru care și cuvânt împotriva cămătarilor ... 11

Omilia a XLVI-a

La Evanghelia celei de-a treia duminici a lui Luca,
având ca subiect pe fiul văduvei cel înviat de Domnul;
întru care și despre faptul de a fi iertători și
împreună-pătimitori unii față de alții 19

Omilia a XLVII-a

La Evanghelia celei de-a patra duminici, a lui Luca,
care zice: „Ieșit-a Semănătorul să semene sămânța Lui”.
Întru care și despre lucrarea cea bună pe care trebuie
să o împlinim înainte de această însămânțare 29

Omilia a XLVIII-a

La Evanghelia celei de-a cincea duminici, a lui Luca,
care zice: „Era un om bogat, care se îmbrăca în porfiră”.
Întru care și despre bogați și săraci și cine se mântuiește 41

Omilia a XLIX-a

La cel între sfinți Mare Mucenic, făcător de minuni
și Izvorător de Mir, Dimitrie 53

Omilia a L-a

La evanghelia celei de-a șasea duminici, care zice:
„Ieșind Iisus pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate
care avea demon de multă vreme” 67

Omilia a LI-a

Anume că chemarea cea neîncetată a lui Dumnezeu prin
rugăciune și psalmodie este temeiul și tăria a tot binele,
și întoarcerea și izbăvirea de toată răutatea și scârba 75

Omilia a LII-a

Rostită la Intrarea în Sfânta Sfințelor a Întru-tot-Precuratei
Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu 85

Omilia a LIII-a

La intrarea în Sfânta Sfințelor și [despre] viața deiformă
de acolo a Întru tot Precuratei Stăpânei noastre de
Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria 95

Omilia a LIV-a

Că după venirea Domnului mai mare este răsplata
celor ce bine-împinesc [virtutea] și mai multă pedeapsa
celor neascultători. Și despre diferite patimi și virtuți.
Rostită în a zecea duminică a lui Luca, care este înainte
de cea a protopărinților 137

Omilia a LV-a

Rostită în duminica protopărinților. Întru care
și despre cei care se lenevesc spre ascultarea
învățăturii din pricina dificultății timpului [de față]
și a lipsei lucrurilor trupești 149

Omilia a LVI-a

Despre Sfintele și înfricoșătoarele lui Hristos Taine.
Rostită mai înainte cu patru zile de Nașterea Domnului 157

Omilia a LVII-a

Rostită la Duminica Părinților, despre genealogia după trup
a Domnului nostru Iisus Hristos și a Pururea Fecioarei și de
Dumnezeu Născătoare, care L-a născut întru feciorie 169

Omilia a LVIII-a

La Mântuitoarea Naștere cu trupul a Domnului
și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos 181

Omilia a LIX-a

Despre cele săvârșite la dumnezeiescul Botez,
despre pocăință și despre cele spuse despre ea de
Botezătorul Ioan. Rostită în ajunul [sărbătorii] Luminilor 193

Omilia a LX-a

Rostită la sfânta prăznuire a Luminilor; întru care se face și
arătare pe cât e cu putință a tainei botezului lui Hristos 205

Omilia a LXI-a

La cea de-a douăsprezecea duminică a lui Luca, având ca
subiect vindecarea minunată a celor zece leproși. Întru care
și despre pacea cu Dumnezeu, cu noi înșine și unii cu alții ... 219

Omilia a LXII-a

La a cincisprezecea duminică a lui Luca, având ca subiect
îndreptarea și mântuirea lui Zaheu, mai marele vameșilor;
întru care și despre iubirea de argint 229

Omilia a LXIII-a

Către cei care găsesc greu de purtat tot felul de greutate
care ni se întâmplă din toate părțile 239

Bibliografie 251

Indici 259

Omilia a XLV-a

**La Evanghelia celei de-a doua duminici a lui
Luca¹, care zice: „Precum voiți să vă faceă
vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea...”;
întru care și cuvânt împotriva cămătarilor**

1. *Cel care a plăsmuit una câte una inimile noastre și Cel care pătrunde toate faptele noastre², descoperindu-Se nouă prin trup și binevoind să Se facă Învățătorul nostru, caută acum de la noi acelea pe care la început, plăsmuind, le-a pus în sufletele noastre, ca să le plăsmuiască din nou după ce s-au stricat. Căci la început a plăsmuit în chip potrivit cu învățătura care avea să vină, iar mai apoi a dat învățătura potrivită cu plăsmuirea cea de la început, nimic altceva făcând decât să curețe desăvârșit frumusețea plăsmuirii cea înnegrită de adăugirea păcatului. Și acestea le arată mai mult decât toate glasul evangheliei citit astăzi și pus înaintea de către noi spre lămurire. Precum voiți să vă faceă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea³. Profetul Isaia bine a grăit de mai înainte că *cuvânt scurt va da Domnul pe pământ*⁴. Căci în acest singur și scurt cuvânt s-a cuprins toată virtutea, toată porunca, toată bunătatea și, pe scurt, [toată] fapta și cugetarea. De aceea și evanghelistul Matei, după*

---

¹ Lc. 6, 31-36.

² Ps. 32, 15.

³ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

⁴ Is. 10, 23 [LXX].

ce a spus aceasta, a adăugat: *Căci aceasta este legea și profeții*⁵. În altă parte, rezumând, a spus că toată legea și profeții atârnă de două porunci: iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de aproapele⁶. Acum însă, a reunit totul într-una și a cuprins nu numai dreptatea cea din lege și profeți, ci simplu toată fapta bună de la toți oamenii, pentru că acum legiuiește nu numai pentru un singur neam, ci pentru întreaga lume, sau mai degrabă pentru cei din fiecare neam din cele ce sunt sub cer care se apropie de El prin credință.

2. Dar nu doar a cuprins, ci a și arătat că fiecare din poruncile pe care ni le-a dat se află sădită în noi. Și aceasta este ceea ce și Iacov, fratele Domnului, ne vestește, zicând: *Lepădând toată spurcăciunea și prisosința răutății, primiți cu blândețe cuvântul sădit [în voi], care poate să mântuiască sufletele voastre*⁷. Aceasta a vestit-o Dumnezeu de mai înainte prin profetul Ieremia: *Voi da lor legământ nou, punând legile Mele în cugetul lor*⁸. Căci a voi gnostic [bazat pe judecată] este propriu cugetării. Iar acum, Domnul, după ce a arătat că în aceasta [judecată-voință gnostică] sunt înscrise toate preceptele evanghelice, poruncește și legiuiește și felul petrecerii potrivit acestora. Căci, ca un iubitor de bine și ca un iubitor de oameni, a pus în firea noastră cunoștința a ceea ce trebuie făcut.

3. Prin acest îndemn rezumativ, Domnul, zicând: *Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea*⁹, a arătat nu doar că toată porunca evanghelică este sădită în noi, ci și că e dreaptă, ușoară și pe măsura [noastră], ușor de înțeles și cu puțință de a fi cunoscută de la sine însăși. Ce dar? Nu știi că a te mânia și a ocări pe fratele tău, și încă fără pricină, este rău? [Sau nu vezi] cum tu însuși nu voiești să suferi din partea aceluia mânia și ocară, și că la o astfel de părere ajungi nu după

⁵ Mt. 7, 12.

⁶ Cf. Mt. 22, 40.

⁷ Iac. 1, 21.

⁸ Cf. Ier. 38, 31-33.

⁹ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

un oarecare raționament, ci pe dată te superi pentru mânia și ocara care se pornește împotriva ta, și în tot chipul fugi de ea, neprimind-o ca fiind ceva cu totul rău, împotriva legii și nepotrivită? La fel se întâmplă și în cazul unei priviri iscoditoare și pătimase a altcuiva asupra soției tale! La fel e și în cazul minciunii, nu doar al celei spuse împotriva ta, ci și al celei spuse ție despre oricine altcineva. Și, pe scurt, astfel este dispoziția noastră față de toate cele oprite de porunca evanghelică. Ce trebuie să spunem despre săvârșirile păcatelor cele mai înainte oprite de legea veche: uciderea, adulterul, jurământul strâmb, nedreptatea și cele asemenea¹⁰? Sau de virtuțile cele contrare acestora și de faptul că ne plac cei care le folosesc [în avantajul] nostru? Vezi că de la tine însuți cunoști fiecare dintre porunci și judeci că e dreaptă și potrivită? Și nu numai aceasta, ci și că e ușoară? Căci nu ai considera vrednic de mult reproș pe cel care se mânie împotriva ta, sau minte, sau în alt fel uneltește împotriva ta, dacă ai ști că este dificil sau imposibil să se abțină de la fiecare din aceste [răutăți].

4. Să nu se întâmple dar ca, atunci când pătimești rău de la altcineva, fiind insultat, înșelat sau păgubit, să judeci bine, în vreme ce atunci când tu însuți îl insulti sau îl nedreptățești, sau încerci să îl înșeli pe aproapele, să nu judeci cu aceeași măsură pentru aceleași fapte! Ci, fiind judecător care nu greșește, acelea pe care nu vrei să le pătimești de la altul, pentru că sunt fără îndoială rele, nici tu să nu le faci altuia, iar cele bune, pe care dorești să ți le facă altul, să se întâmple din partea ta față de acela! Se întâmplă să ceri ceva de la cineva: un ajutor sau altceva de care ai nevoie, și vrei numaidecât să primești [lucrul respectiv], socotind că este ceva bun? Cum să nu? Așadar, atunci când altul cere de la tine, străduiește-te să te arăți de același cuget, să socotești bun și să pui în faptă ca și acela să primească de la tine. Dar dacă acela cere de la tine ceva mai mult decât ai? Arată-i dintre cele pe care le ai, și că, dacă ai avea mai

¹⁰ Cf. Ieș. 20, 13.

mult, i-ai oferi. Căci, zice Pavel, *dacă este voință, bineprimit este [darul] din cele pe care le are, nu din cele pe care nu le are*¹¹. Voiești să fii iubit de toți și să fii învrednicit de iertare și socotești un lucru greu și de nepurtat să fii judecat, mai ales dacă ai greșit cu puțin? Atunci iubește și tu pe toți, fii iertător, stai departe de judecată, văzând în fiecare om ca pe tine însuși, astfel dând verdict, astfel avându-ți dispoziția și astfel făcând. *Căci aceasta este voia lui Dumnezeu, zice Petru, corifeul apostolilor, ca făcând cele bune să închideți gura necunoștinței oamenilor fără de minte*¹², adică a acelor dintre noi care [ne] vrăjmășesc în zadar și care nu voiesc să dea altora cele pe care ei înșiși doresc să le primească de la alții.

5. Căci cum nu este fără de minte acela care, în hotarele aceleiași firi, nu voiește același [lucru], nici nu dă aceeași judecată [conformă firii], mai ales că judecata aceasta și voia există în noi în chip natural? Pentru că spre a voi să fim iubiți și să ni se facă bine de către toți, precum și de către noi înșine, toți suntem mișcați în chip natural. Așadar și a voi să facem bine și să avem o dispoziție bună față de toți, precum și față de noi înșine, este sădit în noi: fiindcă toți am fost făcuți după chipul Celui Bun. Dar când a intrat păcatul și s-a înmulțit, dragostea fiecăruia dintre noi pentru sine nu s-a stins – pentru că nu era cu nimic contrară acestuia [păcatului] –, în vreme ce dragostea unora față de alții, ca una ce este capul virtuților, s-a răcit, s-a schimbat și s-a făcut nefolositoare. De aceea, cel care înnoiește firea noastră și o cheamă la harul propriului chip, dând legile Lui în inimile noastre – după cuvântul profetic¹³ –, zice: *precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea*¹⁴, și: *dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii fac aceasta. Și dacă dați împrumut celor de la care*

¹¹ II Cor. 8, 12.

¹² I Pt. 2, 15.

¹³ Cf. Ier. 38, 33.

¹⁴ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

*nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii împrumută celor păcătoși, ca să ia înapoi întocmai*¹⁵.

6. Îi numește aici păcătoși [și] pe cei care nu poartă numele Lui, și pe cei care nu viețuiesc potrivit Evangheliei Lui, cuprinzându-i pe aceștia într-o singură numire și arătând prin aceasta că nu ne e de niciun folos să fim numiți creștini, dacă nu ne deosebim cu faptele de neamuri. Căci după cum marele Pavel a zis către iudei că *tăierea împrejur folosește, dacă păzești legea; dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur*¹⁶, la fel, acum, și Hristos ne spune prin Evanghelie că *voi, cei ai Mei, veți avea mulțumire din partea Mea, dacă păziți poruncile Mele. Dacă însă faceți faptele păcătoșilor, și nimic mai mult, iubind pe cei ce [vă] iubesc și făcând bine celor ce [vă] fac bine, nicio îndrăznire nu veți avea înaintea Mea pentru aceasta*¹⁷. Nu zice unele ca acestea ca să oprească a iubi pe cei ce iubesc, a face bine celor ce fac bine și a împrumuta celor de la care primim înapoi, ci arată că fiecare dintre acestea este fără de plată, pentru că are aici răsplata și nu aduce nicio mulțumită sufletului, nici nu îl curățește de mănjirea înrădăcinată a păcatului. Așadar, când acestea sunt prezente, nu aduc niciun câștig și nicio mulțumită sufletului spre răsplată veșnică, în vreme ce, dacă nu sunt prezente, cauzează mult reproș și pierdere. Căci cei care nu iubesc în schimb pe cei care îi iubesc și se îngrijesc de ei sunt mai răi decât vameșii și păcătoșii! Dar cu cât mai mult sunt cei care răspund cu cele potrivnice, prin vorbe sau fapte? Astfel sunt, cu siguranță, cei care se ridică împotriva dregătorilor cetății, în ciuda faptului că aceștia în fiecare zi își iau pe umeri grija nu neînsemnată față de ei, [astfel sunt] cei care nu dau în schimb bunăvoința potrivită celor care de la Dumnezeu împărătesc¹⁸, [astfel sunt] cei care nu se smeresc

¹⁵ Lc. 6, 32-34.

¹⁶ Rom. 2, 25.

¹⁷ Cf. Lc. 6, 31-38.

¹⁸ Cf. Rom. 13, 1-2.

sub mâna stăpânitoare a lui Dumnezeu¹⁹, ci sunt neascultători față de Biserica lui Hristos, mâniindu-se în zadar împotriva înțâistătorilor Bisericii, deși aceștia se străduiesc pentru ei, voind, rugându-se și făcându-le, pe cât e posibil, tot binele și tot ceea ce le este de folos.

7. Dar și cei care nu vor să împrumute celor care făgăduiesc să le dea înapoi întocmai și la timp, ci cer camătă, și camătă grea, fără de care nici nu se învoiesc să scoată la iveală dajdia și argintul, se comportă la fel ca cei fără de lege și sunt mai răi decât păcătoșii, ca unii care nu ascultă nici de Legea Veche și nici de Legământul cel Nou. Dintre acestea, cel Nou îndeamnă să dăm cu împrumut și acelora de la care nu avem nădejde să primim înapoi împrumutul²⁰, iar Legea cea Veche spune *să nu ceri camătă pentru argintul tău*²¹, îl laudă pe *cel care nu a dat argintul cu camătă*²² și socotește că trebuie fugit din cetatea în ale cărei piețe – adică pe față – se lucrează camăta și vicleșugul²³. Vedeti cum cămătarul nu doar sufletul său [și-l primejduiește], ci răpește și bunul nume al comunității, aducând asupra ei acuzația neomeniei, dar și comițând o nedreptate nu mică față de întreaga [cetate] în general? Căci fiind cetățean al ei, și dobândind de la ea cele pe care le are, nu se folosește de acestea în favoarea ei: fiindcă nu vrea să împrumute celor care nu au, iar celor care au, dar au puține, le dă cu camătă, pentru ca, cu meșteșug, să le ia și acea puțină avere pe care o au. De aceea, probabil, și leagă profetul vicleșugul de camătă atunci când zice: *Fugind, m-am îndepărtat și m-am sălășluit în pustie, că am văzut fărădelege și dezbinare în cetate, și nu au lipsit din piețele ei camătă și vicleșug*²⁴.

¹⁹ Cf. I Pt. 5, 6.

²⁰ Cf. Lc. 6, 34.

²¹ Cf. Lev. 25, 37; Deut. 23, 20-21.

²² Ps. 14, 5.

²³ Cf. Ps. 54, 11-12.

²⁴ Ps. 54, 8, 10, 12.